Bijlage bij brief Tweede Kamer met briefnr. 536420

Overzicht maatregelen stelselvernieuwing rechtsbijstand

De leden van de SP-fractie, van de D66-fractie en van de GroenLinksfractie hebben verzocht om een overzicht met een beschrijving van de diverse in het ontwerpbesluit opgenomen maatregelen en het beoogde bezuinigingsbedrag per maatregel, met vermelding van de onderliggende aannames.
In onderstaand overzicht wordt schematisch inzichtelijk gemaakt welke maatregelen met de stelselvernieuwing rechtsbijstand doorgevoerd worden, wanneer de maatregel van kracht gaat en wat de begrote besparing van de maatregel is.
NB: de begrote besparing per maatregel is gebaseerd op het gehele onderstaande pakket aan maatregelen. Veranderingen in het pakket kunnen, door samenhang tussen verschillende maatregelen, gevolgen hebben op de verwachte besparing per maatregel.

Maatregel	**Te wijzigen regelgeving**	**Ingangs-datum**	**Begrote besparing per 2018 (x €1 mln.)**	**Inhoud regeling**	**Uitgangspunt bij de berekening van de besparing**
Versterking eerste lijn, inclusief verplichte selectie aan de poort en vervallen diagnose en triage-korting	Wet op de rechtsbijstand	1 januari 2016	21,5	De eerste lijn wordt zodanig ingericht dat zij in staat is om rechtzoekenden zo veel mogelijk te helpen bij het oplossen van hun probleem en geschillen zoveel mogelijk in de eerste lijn worden afgedaan. Door de verplichte selectie aan de poort worden alle geschillen in beginsel in de eerste lijn getoetst. Bij met name het huur- en verbintenissenrecht wordt verwacht dat de eerste lijn daarin veel kan betekenen en geschillen niet naar een advocaat hoeven.	Door de versterkte eerste lijn, inclusief verplichte selectie aan de poort, zal een deel van de zaken die nu tot een toevoeging leiden op alternatieve wijze worden afgedaan. De inschatting is dat dit voor 10% van de zaken geldt. De verwachting is daarnaast dat vooral zaken op het gebied verbintenissenrecht (excl. straat- en contactverbod, onrechtmatig overheidshandelen, gewelds-, zedenmisdrijf met ernstig letsel en zaken m.b.t. medisch handelen) en huurrecht zich goed lenen voor alternatieve afdoening. De verwachting is dat dit leidt tot een afname van 90% van de toevoegingen voor verbintenissenrecht (uitgezonderd de hierboven genoemde categorieën). Voor huurrecht is de verwachting dat 80% op andere wijze dan met een toevoeging kan worden afgedaan. Zekerheidshalve wordt in de berekening uitgegaan van percentages van 85% (verbintenissenrecht) respectievelijk 75% (huurrecht). De besparing door het vervallen van de diagnose- en triagekorting is bepaald door te kijken in hoeveel procent van de overgebleven zaken nu wel een korting wordt gegeven en straks niet meer. Op basis van cijfers van de raad voor rechtsbijstand wordt uitgegaan van een percentage van 37%.

Maatregel	Te wijzigen regelgeving	Ingangs-datum	Begrote besparing per 2018 (x €1 mln.)	Inhoud regeling	Uitgangspunt bij de berekening van de besparing
Verhoging minimaal financieel belang	Besluit rechtsbijstand- en toevoegcriteria	1 januari 2016	1,8	Met deze maatregel wordt het financieel belang voor een toevoeging verhoogd naar € 500 voor een lichte adviestoevoeging, € 1.000 voor een reguliere toevoeging en € 2.000 voor een cassatiezaak.	De besparing is berekend op basis van een inschatting van het aantal zaken met een financieel belang tussen €500 (huidige grens) en €1.000 (nieuwe grens). Cijfers van het WODC laten zien dat ongeveer 40% van de civiele zaken een financieel belang tussen €500 en €2.500 hebben. Bij een gelijke verdeling (aanname) binnen deze categorie betekent dit dat 10% van de zaken een belang van tussen €500 en €1.000 hebben. Aanname is dat in 50% van de zaken met een financieel belang tussen €500 en €1.000 door de maatregel geen toevoeging meer zal worden afgegeven (voor de overige gevallen geldt dat in de eerste lijn wordt vastgesteld of voor het belang van de zaak of overige omstandigheden alsnog een toevoeging moet worden afgegeven). De vermindering van het aantal toevoegingen levert de besparing op.
Vervallen administratieve vergoeding advocatuur	Besluit vergoedingen rechtsbijstand 2000	1 januari 2016	3,7	Na versterking van de eerste lijn zal de verlening van de rechtsbijstandstoevoeging ook in de eerste lijn plaatsvinden, en niet meer op aanvraag van de advocaat die de zaak behandelt. Hierdoor maken advocaten niet langer kosten voor het verkrijgen van een toevoeging.	Het aantal toevoegingen waarvoor nu wel en na de maatregel geen administratieve vergoeding (€18,74, per 1 januari 2014 €18,94) wordt afgegeven, vermenigvuldigd met het bedrag van deze vergoeding levert de ingeschatte besparing op.
Besparing uitvoeringskosten bij raad voor rechtsbijstand en Juridisch Loket	-	1 januari 2016	9,4	De besparing op de uitvoeringskosten van de raad voor rechtsbijstand en het Juridisch Loket hangt voor een deel samen met de daling van volume aan rechtsbijstandstoevoegingen en rolverandering als gevolg van de verschillende maatregelen van de stelselvernieuwing. Tevens wordt op de uitvoeringskosten voor de raad voor rechtsbijstand en het Juridisch Loket taakstellend bespaard.	Een deel van de besparing is bepaald door de ingeschatte verminderde instroom van toevoegingsaanvragen (zie hierboven) bij de raad voor rechtsbijstand te vermenigvuldigen met de gemiddelde kosten per aanvraag die de raad voor rechtsbijstand maakt. Het andere deel is taakstellend.

Maatregel	Te wijzigen regelgeving	Ingangs-datum	Begrote besparing per 2018 (x €1 mln.)	Inhoud regeling	Uitgangspunt bij de berekening van de besparing
Maatregelen ter zake van het familierecht	Wet op de rechtsbijstand	1 januari 2016	14,7	Met deze maatregelen wordt een aantal wijzigingen doorgevoerd. Ten eerste de maatregel scheiden op basis van gezinsinkomen. Nu wordt bij toevoegingen voor echtscheiding per partner gekeken of het inkomen onder de Wrb-grens voor alleenstaanden ligt. Is dit het geval, wordt een toevoeging afgegeven. Na de maatregel wordt alleen een toevoeging afgegeven als het gezinsinkomen (som van inkomen beide partners) onder de Wrb-grens voor gezinnen ligt. Daarnaast vallen onder dit maatregelenpakket: scheiden op gemeenschappelijk verzoek buiten de rechter, vermindering van het aantal alimentatiezaken en vermindering van familiezaken door selectie aan de poort.	De besparing van 'scheiden op basis van gezinsinkomen' is berekend m.b.v. cijfers van het CBS over de inkomenspositie van partners in een huwelijk. Berekend is de afname van het aantal toevoegingen voor echtscheidingsprocedures als gevolg van de maatregel (39%). Het verschil tussen de huidige en de toekomstige kosten voor echtscheidingstoevoegingen bepaalt de besparing. Voor 'scheiden op gemeenschappelijk' verzoek is o.b.v. CBS-gegevens bepaald dat 40% van de echtparen hiervoor in aanmerking zou komen. Vervolgens is aangenomen dat 50% van de personen die binnen de Wrb vallen van de mogelijkheid gebruik zal maken. Dit leidt tot een verminderd aantal toevoegingen met bijbehorende besparing. De besparing van 'Vermindering alimentatiezaken' is berekend door te bepalen hoeveel zaken m.b.t. partneralimentatie er zijn waarvoor nu wel en na de maatregel geen toevoeging meer wordt afgegeven. Op basis van cijfers van de raad voor rechtsbijstand is ingeschat dat de maatregel tot een reductie van het aantal toevoegingen voor alimentatiezaken leidt van 30%. Voor 'selectie aan de poort' m.b.t. familiezaken is aangenomen dat een beperkt aantal toevoegingen (die niet worden geraakt door de overige maatregelen op dit terrein) op een andere manier dan met inschakeling van een toegevoegde advocaat kunnen worden afgedaan. De verwachting is dat 5% op een alternatieve wijze kan worden afgedaan. Dit leidt tot een lager aantal afgegeven toevoegingen en daarmee tot een besparing.
Beperking ambtshalve toevoeging verdachten	Wetboek van Strafvordering	1 januari 2016	4,3	Dit omvat twee maatregelen: - Niet afgeven van een ambtshalve last indien de bewaring nadat deze is bevolen direct wordt geschorst. - Niet afgeven van een ambtshalve last in hoger beroep als de verdachte op vrije voeten verkeert.	Voor beide maatregelen is o.b.v. cijfers van het WODC en de raad voor rechtsbijstand een inschatting gemaakt om hoeveel verdachten het jaarlijks gaat. Berekend is hoe vaak nu een ambtshalve last voor de betreffende verdachten wordt afgegeven (ca. 30.000 keer), hoe vaak dat na ingang van de maatregel zal zijn (ca. 18.000 keer), en hoeveel verdachten die geen ambtshalve last meer krijgen alsnog aanspraak kunnen maken op een reguliere straftoevoeging (ca. 10.000). De besparing is het verschil in kosten voor ambtshalve straftoevoegingen in de huidige situatie en kosten voor ambtshalve en reguliere straftoevoegingen in de nieuwe situatie.

Maatregel	Te wijzigen regelgeving	Ingangs-datum	Begrote besparing per 2018 (x €1 mln.)	Inhoud regeling	Uitgangspunt bij de berekening van de besparing
Herijking enkele strafrechtelijke forfaitaire vergoedingen, waaronder supersnelrecht	Besluit vergoedingen rechtsbijstand 2000	1 januari 2015	6,7	Met deze wijzigingen wordt, met inachtneming van de uitgangspunten van het systeem van forfaitaire vergoedingen, recht gedaan aan de gemiddelde tijdsbesteding door de advocatuur aan dit type zaken.	Per toevoegingscategorie waarvoor een puntenwijziging wordt doorgevoerd, is bepaald om hoeveel toevoegingen het gaat en wat het verschil in kosten per toevoeging voor de betreffende categorie is.
Verlaging vergoeding bewerkelijke zaken strafrecht	Besluit vergoedingen rechtsbijstand 2000	1 januari 2015	1,4	Met deze wijziging wordt een verlaging toegepast tussen de 4 en 5% voor de vergoeding per gewerkt uur aan een bewerkelijke zaak op het terrein van het strafrecht.	Het aantal gedeclareerde uren in bewerkelijke zaken, voor zover die de forfaitaire vergoeding overschrijden, op het terrein van het strafrecht is bepaald. Vervolgens is bepaald welke verlaging nodig is om een besparing van 1,4 miljoen te bewerkstelligen.
Herdefiniëring inkomensgroepen (van 5 naar 3)	Besluit eigen bijdrage rechtsbijstand	1 januari 2016	Budgetneutraal	In het Besluit eigen bijdrage rechtsbijstand zijn vijf inkomenscategorieën genoemd. De inkomenscategorieën bepalen de hoogte van de eigen bijdrage die is verschuldigd. Deze maatregel vereenvoudigt de systematiek door het aantal categorieën terug te brengen tot drie met bijbehorende eigen bijdragen.	Op basis van cijfers van de raad voor rechtsbijstand is per inkomenscategorie bepaald wat in de huidige situatie in totaal gedeclareerd wordt voor toevoegingen waar een eigen bijdrage voor moet worden betaald. De eigen bijdrage voor de drie nieuwe inkomenscategorieën is vervolgens zo bepaald dat deze maatregel budgetneutraal wordt.
Clawback	Wet op de rechtsbijstand	1 januari 2016	Nog in onderzoek	Op grond van clawback dient de rechtzoekende een met gesubsidieerde rechtsbijstand behaald financieel resultaat eerst te gebruiken om de door de overheid gemaakte kosten aan gesubsidieerde rechtsbijstand te compenseren.	PM
Generieke verlaging uurtarief, eerste tranche	Besluit vergoedingen rechtsbijstand 2000	1 januari 2015	1,1	De verlaging van het uurtarief vindt in twee tranches plaats. Dit betreft de eerste tranche. Vanaf 2015 wordt het generieke puntentarief voor de advocatuur met € 0,35 verlaagd.	Op basis van cijfers van de raad voor rechtsbijstand is berekend hoeveel punten jaarlijks in totaal zullen worden gedeclareerd na ingang van de overige maatregelen uit de stelselvernieuwing. Vervolgens is bepaald wat de verwachte besparing is met een verlaging van €0,35.

Maatregel	Te wijzigen regelgeving	Ingangs-datum	Begrote besparing per 2018 (x €1 mln.)	Inhoud regeling	Uitgangspunt bij de berekening van de besparing
Generieke verlaging uurtarief, tweede tranche	Besluit vergoedingen rechtsbijstand 2000	1 januari 2016	PM	De verlaging van het uurtarief vindt in twee tranches plaats. Voor verlaging in twee tranches is gekozen, omdat nog niet is vastgesteld wat bepaalde voorstellen – voorstellen die niet zijn verwerkt in de eerste amvb in het kader van de stelselvernieuwing rechtsbijstand - van de stelselvernieuwing in financiële zin zullen opleveren. Deze verlaging vormt de eerste tranche. In de algemene maatregel van bestuur die – samen met het wetsvoorstel – de overige onderdelen van de stelselvernieuwing vorm gaat geven, zal de tweede tranche worden neergelegd. De tweede tranche wordt ingevoerd in 2016.	PM
Tijdelijke uitschakeling indexeringen	Besluit eigen bijdrage rechtsbijstand	1 januari 2015	16,9	De hoogte van de vergoedingen aan advocaten, de hoogte van de eigen bijdragen en de inkomensgrenzen worden ieder jaar geïndexeerd. Met deze maatregel worden de indexering van de vergoedingen en de eigen bijdragen tijdelijk t/m 2018 uitgeschakeld.	Eerst is bepaald wat de totale jaarlijkse kosten voor toevoegingen en overige declaraties zijn (kosten van het stelsel minus de apparaatskosten). Vervolgens is berekend hoe deze kosten t/m 2018 zouden toenemen als wel geïndexeerd zou worden. Er is gerekend met een indexering van gemiddeld 1,1% per jaar (gebaseerd op de indexering van 2014). De ingeschatte besparing is het verschil tussen de kosten met, en de kosten zonder indexatie.